

Ortodontija in njene posebnosti

Osnovna informacija za otroke in starše

(povzetek besedila, ki ga je pripravil ORTHOS Ljubljana in SOD za ZZS)

1. Kaj je ortodontija?

Ortodontija je posebna veja zobozdravstva, ki se ukvarja predvsem z nepravilnostmi v rasti in razvoju zobovja.

2. Kaj so ortodontske nepravilnosti?

Ortodontske nepravilnosti NISO BOLEZNI temveč razvojni odkloni v obliki in delovanju zobovja.

3. Zakaj nastanejo nepravilnosti zob in čeljusti?

- evolucijska značilnost človeškega zobovja; čeljusti se zmanjšujejo hitreje kot število zob, zato ti izrastejo tudi izven zobne vrste;
- nekatere nepravilnosti so dedne, npr. močna (habsburška) čeljust z naprej štrlečo brado;
- pri sodobnem človeku nastane veliko nepravilnosti zaradi hrane, pri kateri zobje ne opravljajo osnovnega dela (grizenje, žvečenje);
- nepravilnosti zaradi razvad npr. uporaba dude, sesanje prsta, nenehno odprta usta;
- veliko nepravilnosti nastane zaradi zobne gnilobe in njenih posledic.

4. Kaj je ortodontsko zdravljenje?

Pri ortodontskem zdravljenju, ki uravnava nepravilno raščeno zobovje, se zob, obremenjen s primerno silo, začne premikati v želeno smer. V ta namen uporabljamo snemne in nesnemne (fiksne) aparate. Prvi s pomočjo mimičnih in žvekalnih mišic usmerjajo razvoj zobovja, zato so bolj uporabni v otroški dobi, nesnemne aparate pa ortodont prilepi na zobe in jih z natančno odmerjenimi silami premika v načrtovai položaj. Kadar so zobje močno na tesnem, je potrebno pred namestitvijo aparata določene zobe izpuliti.

5. Kakšni so razlogi za ortodontsko zdravljenje?

- boljša funkcija zobovja;
- izboljššan zunanji videz;
- boljše oralno zdravje;
- manjše tveganje za nastanek kariesa in bolezni obzobnih tkiv.

6. Kdaj je najbolj primeren čas za pričetek ortodontskega zdravljenja?

O najbolj ugodnem času za pričetek ortodontskega zdravljenja se odloči ortodont glede na vrsto nepravilnosti in razvojno stopnjo zobovja. Včasih je potrebno pričeti že v mlečnem zobovju, največkrat pa ko izrastejo stalni zobje (razen modrostnikov). Mogoče je tudi ortodontsko zdravljenje pri odraslih.

7. Koliko časa traja ortodontsko zdravljenje?

- 2-3 leta.
- Včasih je zdravljenje dvofazno; v prvi fazi skušamo odpraviti funkcionalno nepravilnost že v mlečnem ali mešanem zobovju s snemnim aparatom, sledi nekaj let pavze, potem pa v stalnem zobovju dokončno razporedimo zobe s fiksnim aparatom.

- V zahtevnih primerih je po končanem ortodontskem zdravljenju potrebna še pomoč čeljustnega kirurga in protetika.
- Po končanem ortodontskem zdravljenju je potrebno namestiti še posebne aparate-retenerje, da bi zobje ostali v doseženem položaju.

8. Ali ortodontsko zdravljenje povzroča bolečine?

Ob namestitvi nesnemnega aparata so prve dni možne rahle bolečine, ki hitro minejo.

Snemni aparati običajno ne povzročajo težav, včasih se že takoj po vstavitvi aparata izboljša videz obraza.

9. Kakov je med nošenjem aparata med prehrano in športnimi aktivnostmi?

- potrebno se je izogniti sladkarijam;
- snemni aparat med jedjo snamemo in spravimo v škatlico;
- pri nošenju nesnemnega aparata ni priporočljiva trda in lepljiva hrana;
- pri kontaktnih športih je dobro nositi ščitnik za zobe.

10. Ali so kakšna tveganja v zvezi z ortodontskim zdravljenjem?

Predvidljivi dejavniki:

- pomanjkljivo čiščenje zob in aparata poveča tveganje za nastanek kariesa in boleznih obzobnih tkiv;
- neopravičeni izostanki so vzrok za slabše rezultate ter za podaljšan čas zdravljenja;
- neupoštevanje zdravnikovih navodil glede nošenja aparata ne da dobrega rezultata in podaljšuje zdravljenje.

Nepredvidljivi dejavniki:

- poškodbe zobnega živca;
- skrajšanje (resorpcija) korenin;
- recidiv- vrnitev v prvotno stanje;
- nepravilna rast in razvoj; zaradi neugodnega ravnega vzorca je včasih potreben po ortodontskem zdravljenju še kirurški poseg.

11. Ali obstajajo različne možnosti ortodontskega zdravljenja?

Včasih je mogoče, glede na želje pacienta, najti drugačno rešitev, vendar nikoli tako, ki bi bila lahko škodljiva. Možnost ne tudi, da do zdravljenja sploh ne pride.

12. Kdaj lahko pričnemo z ortodontskim zdravljenjem?

Po presoji pacienta oz. njegovih staršev, da so dobili vse potrebne informacije, na podlagi katerih se prostovoljno odločijo za ortodontsko zdravljenje. Potem se morajo obvezati, da bodo izpolnjevali tudi svoj del obveznosti:

- vzdrževanje brezhibne ustne higijene;
- nošenje aparata po zdravnikovih navodilih;
- redno obiskovanje ortodonta.

Šele na tej podlagi se lahko pristopi k izdelavi dogovora o ortodontskem zdravljenju.

13. Kaj mora vsebovati dogovor med pacientom in ortodontom glede ortodontskega zdravljenja?

- diagnozo z navedenimi znaki nepravilnosti -obseg nepravilnosti izražen z okluzijskim indeksom;
- namen zdravljenja;
- metode zdravljenja;
- retencijo;
- predviden čas obravnave;
- stroške obravnave.

14. Katere so ortodontske preiskave in čemu služijo?

- družinska in osebna anamneza;
- opazovanje delovanja zobovja in obraza;
- študijski mavčni model, ki ga dobimo z odtiskovanjem zgornjega in spodnjega zobnega loka;
- rentgenski posnetek zobovja-ortopan;
- stranski rentgenski posnetek glave;
- fotografije zobovja in obraza.

Ortodont ima pravico in dolžnost prekiniti ortodontsko zdravljenje na račun obveznega zdravstvenega zavarovanja, če otrok oz. mladostnik:

- ne pride na ponovni pregled času 6 mesecev ali več po datumu pregleda, na katerega je bil naročen;
- kljub večkratnim opozorilom, ki so evidentirana v njegovi kartoteki, ne nosi aparata po navodilih;
- kljub večkratnim opozorilom, ki so evidentirana v njegovi kartoteki, ne vzdržuje redne ustne higiene in s tem ogroža lastno oralno zdravje.

Pacient v primeru prekinitve zdravljenja ne more od osebnega zobozdravnika zahtevati nove napotnice za nadaljevanje ortodontskega zdravljenja na račun obveznega zdravstvenega zavarovanja pri drugem ortodontu.

Pacient mora sam nositi nastale stroške zdravljenja oz. izdelave novega aparata, če izgubi aparat ali če je potrebno njegovo popravilo zaradi poškodovanja, do katerega je prišlo zaradi nespoštovanja navodil glede ravnanja z njim.

Dodatne informacije

- pooblaščenice uradne osebe na izpostavah, območnih enotah in Direkciji ZZZS;
- avtomatski telefonski ZZZS odzivnik na tel. št. 01/30 77 300;
- spletna stran <http://www.zzzs.si>.